

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 15. februarja 2017¹

„Predhodno odločanje — Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah — Pristojnost v sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo — Uredba (ES) št. 2201/2003 — Členi od 8 do 15 — Pristojnost v preživninskih zadevah — Uredba (ES) št. 4/2009 — Člen 3(d) — Nasprotujoče si odločbe, ki so jih izdala sodišča različnih držav članic — Otrok, ki običajno prebiva v državi članici prebivališča matere — Pristojnost sodišč države članice prebivališča očeta za spremembo pravnomočne odločbe, ki so jo predhodno sprejela v zvezi s prebivališčem otroka, preživninskimi obveznostmi in izvajanjem pravice do stikov — Neobstoj“

V zadevi C-499/15,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Vilniaus miesto apylinkės teismas (okrajno sodišče v Vilni, Litva) z odločbo z dne 16. septembra 2015, ki je na Sodišče prispela 22. septembra 2015, v postopku

W,

V

proti

X,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi R. Silva de Lapuerta, predsednica senata, E. Regan, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev in C. G. Fernlund (poročevalec), sodniki,

generalni pravobranilec: Y. Bot,

sodni tajnik: M. Aleksejev, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 16. novembra 2016,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za W in V P. Markevičius,

— za X R. de Falco, odvetnik,

— za litovsko vlado D. Kriauciūnas in J. Nasutavičienė, agenta,

¹ — * Jezik postopka: litovščina.

— za Evropsko komisijo M. Wilderspin in A. Steiblyté, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 1. decembra 2016

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 243).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med W in V (v nadaljevanju: otrok V) na eni strani ter X na drugi v zvezi s starševsko odgovornostjo in prežिवninskimi obveznostmi.

Pravni okvir

Uredba št. 2201/2003

- 3 V uvodni izjavi 12 Uredbe št. 2201/2003 je navedeno:

„Temelji pristojnosti v zadevah starševske odgovornosti, določeni v tej uredbi, so oblikovani tako, da kar najbolj upoštevajo interese otroka, zlasti kriterij povezanosti. To pomeni, da je v prvi vrsti pristojna država članica, v kateri ima otrok običajno prebivališče, z izjemo nekaterih primerov spremembe otrokovega prebivališča ali v skladu s sporazumom med nosilcema starševske odgovornosti.“

- 4 Člen 2 te uredbe, naslovljen „Opredelitve“, določa:

„V tej uredbi:

[...]

7. ‚starševska odgovornost‘ pomeni vse pravice in dolžnosti v zvezi z osebnostjo ali s premoženjem otroka, ki so fizični ali pravni osebi podeljene s sodno odločbo, po samem zakonu ali s pravno veljavnim dogovorom. Izraz zajema pravice do varstva in vzgoje otroka in pravice do stikov z otrokom;

[...]“

- 5 Člen 8 navedene uredbe, naslovljen „Splošna pristojnost“, določa:

„1. Sodišča države članice so pristojna v zadevah starševske odgovornosti v zvezi z otrokom, ki običajno prebiva v tisti državi članici v trenutku, ko je sodišče začelo postopek.

2. Odstavek 1 se uporablja ob upoštevanju členov 9, 10 in 12.“

6 Člen 12 te uredbe, naslovljen „Dogovor o pristojnosti“, v odstavkih 1 in 2 določa:

„1. Sodišča države članice, ki so pristojna na podlagi člena 3 za zahtevek za razvezo, prenehanje življenjske skupnosti ali razveljavitev zakonske zveze, so pristojna v vseh zadevah, ki se nanašajo na starševsko odgovornost, povezano z navedenim zahtevkom, če:

[...]

(b) so zakonca in nosilci starševske odgovornosti pristojnost sodišč sprejeli izrecno ali na drugačen nedvoumen način v trenutku, ko se je pred sodiščem začel postopek, in je to v otrokovo korist.

2. Pristojnost, dodeljena v odstavku 1, preneha takoj, ko:

(a) je sodna odločba, s katero se ugotovi zahtevku ali zavrne zahtevek za razvezo, prenehanje življenjske skupnosti ali razveljavitev zakonske zveze, postala pravnomočna;

(b) v primeru, da postopki v zvezi s starševsko odgovornostjo na dan, naveden pod (a) še tečejo, sodna odločba v teh postopkih postane pravnomočna;

(c) se postopki iz (a) in (b) končajo zaradi nekega drugega razloga.“

7 Člen 14 Uredbe št. 2201/2003, naslovljen „Subsidiarna pristojnost“, določa:

„Kadar v skladu s členi od 8 do 13 niso pristojna sodišča nobene države članice, se pristojnost v vsaki državi članici določi v skladu z zakonodajo te države.“

Uredba (ES) št. 4/2009

8 Člen 3 Uredbe Sveta (ES) št. 4/2009 z dne 18. decembra 2008 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter sodelovanju v preživninskih zadevah (UL 2009, L 7, str. 1), naslovljen „Splošna sodna pristojnost“, določa:

„V državah članicah ima sodno pristojnost v preživninskih zadevah:

(a) sodišče kraja, kjer ima tožena stranka običajno prebivališče, ali

(b) sodišče kraja, kjer ima upravičenec običajno prebivališče, ali

(c) sodišče, ki je po svojem pravu pristojno za postopke v zvezi s statusom osebe, če je zahtevek glede preživnine povezan s tem postopkom, razen če ta pristojnost temelji izključno na državljanstvu ene izmed strank, ali

(d) sodišče, ki je po svojem pravu pristojno za postopke v zvezi s starševsko odgovornostjo, če je zahtevek glede preživnine povezan s tem postopkom, razen če ta pristojnost temelji izključno na državljanstvu ene izmed strank.“

Dejansko stanje v sporu o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

9 W z litovskim in X z nizozemskim in argentinskim državljanstvom sta se poročila 9. decembra 2003 v Združenih državah. W je oče, X pa mati otroka V, ki je bil rojen 20. aprila 2006 na Nizozemskem. Zadnjenavedeni ima litovsko in italijansko državljanstvo. Nikoli ni živel v Litvi ali bil tam na obisku.

- 10 W, X in otrok V so od leta 2004 do leta 2006 živeli na Nizozemskem. Po kratkem bivanju v Italiji so se leta 2007 preselili v Kanado. W in X živita ločeno od decembra 2010.
- 11 X se je julija 2011 z otrokom V naselila v Italiji, potem pa se je z njim novembra 2011 preselila na Nizozemsko, kjer je njuno običajno prebivališče.
- 12 W ima svoje običajno prebivališče v Litvi.
- 13 X je pri kanadskem sodišču vložila tožbo za razvezo zakonske zveze. To sodišče je od maja 2011 izdalo več odločb, med njimi odločbo z dne 17. aprila 2012, s katero je bila razglašena razveza zakonske zveze med zakoncema W in X, otrok V pa zaupan v varstvo in vzgojo izključno X.
- 14 Vendar odločb kanadskega sodišča niso priznala niti litovska niti nizozemska sodišča, pred katerimi so bile pozneje vložene tožbe.

Odločbe litovskih sodišč pred postopkom o glavni stvari

- 15 W je 18. aprila 2011 pri Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas (prvo okrajno sodišče v Vilni, Litva) zahteval, naj se zakonska zveza razveže iz krivdnih razlogov na strani X in naj se prebivališče otroka V določi pri njem.
- 16 Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas (prvo okrajno sodišče v Vilni) je na predlog W 28. aprila 2011 izdalo začasno odredbo in odločilo, da mora v času trajanja postopka otrok V prebivati pri W.
- 17 Na podlagi te odredbe je W 3. julija 2012 v okviru postopka v zvezi z ugrabitvijo otroka pri Vilniaus miesto apylinkės teismas (okrajno sodišče v Vilni) predlagal, naj se odredi vrnitev otroka V. Ta predlog je bil zavrjen.
- 18 Začasna odredba z dne 28. aprila 2011 je bila nato razveljavljena s takoj izvršljivim sklepom Vilniaus miesto apylinkės teismas (okrajno sodišče v Vilni). Ta odločba je bila po pritožbi potrjena. W je vložil kasacijsko pritožbo, vendar je bila ta razglašena za nedopustno.
- 19 Vilniaus miesto apylinkės teismas (okrajno sodišče v Vilni) je z odločbo z dne 8. oktobra 2013 razglasilo razvezo zakonske zveze med W in X. Določilo je tudi prebivališče otroka V pri X ter način izvrševanja pravice W do stikov in znesek njegovih preživninskih obveznosti do otroka V.
- 20 Ta odločba je bila potrjena z odločbo Vilniaus apygardos teismas (regionalno sodišče v Vilni, Litva) z dne 30. maja 2014. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (vrhovno sodišče Litve) je s sklepom z dne 8. septembra 2014 razglasilo nedopustnost kasacijske pritožbe, ki jo je vložil W.

Odločbe nizozemskih sodišč pred postopkom o glavni stvari

- 21 Rechtbank Overijssel (sodišče v Overijsslu, Nizozemska) je z odločbo z dne 29. januarja 2014 določilo preživninske obveznosti W do X v mesečnem znesku 4 323 EUR od 18. maja 2012 in do otroka V v mesečnem znesku 567 EUR za obdobje od 27. junija do 1. novembra 2011, od 2. novembra 2011 pa v mesečnem znesku 790 EUR, pri čemer se ti zneski letno preverijo, in sicer prvič 1. januarja 2013.
- 22 To sodišče je z odločbo z dne 22. avgusta 2014 otroka V zaupalo v varstvo in vzgojo izključno X.
- 23 Navedeno sodišče je navedlo, da je mogoče na podlagi nizozemskega prava otroka zaupati v varstvo in vzgojo izključno enemu od staršev, če obstaja nesprejemljivo tveganje, da lahko zaradi sporov med staršema otrok trpi, nič pa ne kaže na to, da se bo položaj v bližnji prihodnosti ustrezno izboljšal, ali če je iz drugih razlogov glede na otrokovo korist potrebna sprememba dogovora o varstvu in vzgoji.

Priznavanje in izvrševanje izdanih odločb

- 24 Rechtbank Overijssel (sodišče v Overijsslu) je z odločbo z dne 31. oktobra 2014 zavrnilo priznanje in razglasitev izvršljivosti odločbe Vilniaus miesto apylinkės teismas (okrajno sodišče v Vilni) z dne 8. oktobra 2013 na Nizozemskem v delu, ki se nanaša na razglasitev razveze zakonske zveze iz krivdnih razlogov na strani obeh zakoncev, na določitev običajnega prebivališča otroka V pri materi in preživninskih obveznosti W do otroka V ter na naložitev delitve stroškov. Določbe te odločbe o določitvi očetove pravice do stikov je priznalo in jih razglasilo za izvršljive na Nizozemskem.
- 25 Lietuvos apeliacinis teismas (pritožbeno sodišče Litve), pri katerem je tožbo vložil W, je z odločbo z dne 2. februarja 2015 zavrnilo razglasitev izvršljivosti odločbe rechtbank Overijssel (sodišče v Overijsslu, Nizozemska) z dne 29. januarja 2014, s katero so bile določene preživninske obveznosti W do X in otroka V, ter priznanje in razglasitev izvršljivosti odločbe tega sodišča z dne 22. avgusta 2014, s katero je bil otrok V zaupan v varstvo in vzgojo izključno X, in je končalo postopek, kar zadeva nepriznanje odločbe navedenega sodišča z dne 31. oktobra 2014 v Litvi.

Postopek pred predložitvenim sodiščem in vprašanje za predhodno odločanje

- 26 W je 28. avgusta 2014 pri Vilniaus miesto apylinkės teismas (okrajno sodišče v Vilni) vložil predloge za spremembo prebivališča otroka V, zneska preživninskih obveznosti in izvrševanja pravice do stikov, kakor so bile določeni z odločbo z dne 8. oktobra 2013.
- 27 To sodišče je z odločbo z dne 25. septembra 2014 te predloge razglasilo za nedopustne, ker W ni dokazal, da so se okoliščine po izdaji odločbe z dne 8. oktobra 2013 spremenile.
- 28 Vilniaus apygardos teismas (regionalno sodišče v Vilni), ki je odločalo o pritožbi W zoper odločbo Vilniaus miesto apylinkės teismas (okrajno sodišče v Vilni) z dne 25. septembra 2014, je z odločbo z dne 16. decembra 2014 delno razveljavilo to odločbo in zadevo vrnilo zadnjenavedenemu sodišču v ponovno odločanje.
- 29 To sodišče se je s sklepom z dne 23. decembra 2014 izreklo za nepristojno za odločanje o predlogih W, ker je bilo treba dati prednost pravilom o pristojnosti iz Uredbe št. 2201/2003 pred določbami litovskega zakonika o civilnem postopku. Po navedbah tega sodišča bi morala o teh tožbah – razen v nekaterih primerih spremembe prebivališča otroka ali v skladu s sporazumom med nosilcema starševske odgovornosti – odločati sodišča države članice, v kateri ima otrok običajno prebivališče, to je v obravnavanem primeru Kraljevina Nizozemska. Navedeno sodišče je W obvestilo, da lahko tožbo vložijo pri pristojnem sodišču na Nizozemskem.
- 30 Vilniaus apygardos teismas (regionalno sodišče v Vilni), ki je odločalo o pritožbi W zoper odločbo Vilniaus miesto apylinkės teismas (okrajno sodišče v Vilni) z dne 23. decembra 2014, je 31. marca 2015 to odločbo razveljavilo in zadevo vrnilo zadnjenavedenemu sodišču v ponovno odločanje o dopustnosti predlogov W. Menilo je, da se je navedeno sodišče zmotno izreklo za nepristojno za odločanje o teh predlogih, ko je bil namen navedenih tožb doseči spremembo odločbe Vilniaus miesto apylinkės teismas (okrajno sodišče v Vilni) z dne 8. oktobra 2013, ki je postala pravnomočna in se nanaša zlasti na prebivališče otroka V, izvrševanje pravice do stikov in preživninske obveznosti. Taka sprememba naj bi lahko bila določena le z drugo pravnomočno sodno odločbo. Ker pa v obravnavani zadevi nizozemska sodišča odločbe z dne 8. oktobra 2013 ne priznavajo, naj ne bi bilo mogoče, da W pri nizozemskih sodiščih vložijo predlog za spremembo pravic in obveznosti, ki iz te odločbe izhajajo.

31 V teh okoliščinah je Vilniaus miesto apylinkės teismas (okrajno sodišče v Vilni) prekinilo odločanje in Sodišču predložilo to vprašanje:

„Katera država članica (Republika Litva ali Kraljevina Nizozemska) je na podlagi členov od 8 do 14 Uredbe št. 2201/2003 pristojna za obravnavo zadeve v zvezi s spremembami prebivališča, zneska preživnine za otroka in veljavnega dogovora o stikih z mladoletnim otrokom V, ki ima običajno prebivališče na Nizozemskem?“

Predlog za ponovno odprtje ustnega postopka

32 W je z vlogo z dne 20. decembra 2016 na podlagi člena 83 Poslovnika Sodišča predlagal, naj se ponovno odpre ustni postopek in naj Sodišče Evropskemu sodišču za človekove pravice predloži predhodno vprašanje.

33 Na prvem mestu, v zvezi s predlogom predložitve vprašanja Evropskemu sodišču za človekove pravice je treba poudariti, da Sodišče nikakor ni pristojno za tako predložitev niti na podlagi člena 83 Poslovnika niti na podlagi nobene druge določbe tega poslovnika.

34 Na drugem mestu, v zvezi s predlogom za ponovno odprtje ustnega postopka W navaja dejstvo, ki ga šteje za novo in ki ni bilo predmet razprave pred Sodiščem, in sicer, da je rechtbank Overijssel (sodišče v Overijsslu) v odločbi z dne 20. maja 2016 presodilo, da nizozemska sodišča ne morejo odločati o spremembi odločbe Vilniaus miesto apylinkės teismas (okrajno sodišče v Vilni) z dne 8. oktobra 2013, in odločilo, da ne prizna in ne razglasi izvršljivosti dela te odločbe, ki se nanaša na pravico do stikov. W tudi meni, da se opis dejanskega stanja v sklepnih predlogih generalnega pravobranilca ne ujema z resničnostjo.

35 V zvezi s tem je iz ustaljene sodne prakse razvidno, da lahko Sodišče po uradni dolžnosti na predlog generalnega pravobranilca ali na predlog strank v skladu s členom 83 Poslovnika odredi ponovno odprtje ustnega postopka, kadar meni, da ni dovolj poučeno ali da je o zadevi treba razsoditi na podlagi trditve, o kateri stranke niso razpravljale (sodba z dne 15. septembra 2011, Accor, C-310/09, EU:C:2011:581, točka 19 in navedena sodna praksa). Vendar Statut in Poslovnik Sodišča Evropske unije strankam ne dajeta možnosti, da predložijo stališče v odgovor na sklepne predloge generalnega pravobranilca (sodba z dne 16. decembra 2010, Stichting Natuur en Milieu in drugi, C-266/09, EU:C:2010:779, točka 28 in navedena sodna praksa).

36 V zvezi z novostjo dejstva, ki ga navaja W, zadostuje poudariti, da odločba rechtbank Overijssel (sodišče v Overijsslu) z dne 20. maja 2016 ni novo dejstvo, ker je s to odločbo, tako kot z odločbo istega sodišča z dne 31. oktobra 2014, v bistvu zavrnjeno priznanje odločbe z dne 8. oktobra 2013.

37 V zvezi s stališčem W glede argumentacije v sklepnih predlogih generalnega pravobranilca v tej zadevi je treba navesti, da je njegov namen graja teh sklepnih predlogov. Iz sodne prakse, navedene v točki 35 te sodbe, pa izhaja, da besedila, ki urejajo postopek pred Sodiščem, ne omogočajo predložitve takega stališča.

38 V teh okoliščinah Sodišče po opredelitvi generalnega pravobranilca meni, da ima v tej zadevi na voljo vse podatke, ki jih potrebuje za odgovor na vprašanja predložitvenega sodišča, in da so zainteresirani subjekti iz člena 23 Statuta Sodišča Evropske unije razpravljali o vseh trditvah, ki so potrebne za rešitev obravnavane zadeve.

39 Zato je treba predlog za ponovno odprtje ustnega postopka zavrni.

Vprašanje za predhodno odločanje

- 40 Na prvem mestu je treba zavriniti trditve W in Evropske komisije, s katerimi se želi povzročiti dvom o pristojnosti Sodišča. W in Komisija v pisnih stališčih trdita, da predložitveno sodišče Sodišče prosi, naj določi državo članico, katere sodišča so pristojna za odločanje o sporu o glavni stvari. To nalogo pa naj bi imelo predložitveno sodišče, ker naj bi bilo Sodišče pristojno le za razlago prava Unije, in ne za vsebinsko odločanje o vprašanih, ki so predložena nacionalnim sodiščem.
- 41 V zvezi s tem lahko Sodišče v okviru postopka na podlagi člena 267 PDEU sicer res odloči le o razlagi ali veljavnosti besedila Unije (sodba z dne 10. novembra 2011, X in X BV, C-319/10 in C-320/10, neobjavljena, EU:C:2011:720, točka 29). Predložitveno sodišče mora rešiti spor, o katerem odloča, ob upoštevanju odgovora Sodišča (sodba z dne 4. februarja 2010, Genc, C-14/09, EU:C:2010:57, točka 31).
- 42 Vendar je v obravnavani zadevi iz predložitvene odločbe jasno razvidno, da želi predložitveno sodišče izvedeti, kako je treba razlagati Uredbo št. 2201/2003, da se določi pristojno sodišče.
- 43 Zato zgolj navedba držav članic, katerih sodišča bi lahko bila pristojna, v besedilu vprašanja za predhodno odločanje, ki je poleg tega zgolj v oklepaju, ne more povzročiti nepristojnosti Sodišča za odgovor na postavljeno vprašanje.
- 44 Na drugem mestu je treba poudariti, da predložitveno sodišče postavlja vprašanje le v zvezi z Uredbo št. 2201/2003, medtem ko je iz tega vprašanja, pa tudi iz predložitvene odločbe razvidno, da se zadeva iz postopka v glavni stvari ne nanaša samo na starševsko odgovornost, temveč tudi na preživninske obveznosti, ki niso zajete z navedeno uredbo.
- 45 V zvezi s tem okoliščina, da je nacionalno sodišče predlog za sprejetje predhodne odločbe formalno oblikovalo tako, da se je sklicevalo na nekatere določbe prava Unije, ni ovira za to, da Sodišče nacionalnemu sodišču ne bi predložilo vseh elementov razlage, ki bi lahko bili koristni pri sojenju o zadevi, o kateri odloča, ne glede na to, ali jih je nacionalno sodišče v vprašanih navedlo (glej zlasti sodbo z dne 29. septembra 2016, Essent Belgium, C-492/14, EU:C:2016:732, točka 43).
- 46 Zato je treba postavljeno vprašanje preoblikovati s sklicevanjem na upoštevalne določbe Uredbe št. 4/2009.
- 47 Tako je treba šteti, da želi predložitveno sodišče z vprašanjem v bistvu izvedeti, ali je treba člen 8 Uredbe št. 2201/2003 in člen 3 Uredbe št. 4/2009 razlagati tako, da sodišča države članice, ki so sprejela odločbo o starševski odgovornosti in preživninskih obveznostih v zvezi z mladoletnim otrokom, ki je postala pravnomočna, ohranijo pristojnost za odločanje o predlogu za spremembo določb, sprejetih s to odločbo, čeprav je običajno prebivališče tega otroka na ozemlju druge države članice.
- 48 Za odgovor na to vprašanje je treba najprej pojasniti, da imajo v skladu s členom 3(d) Uredbe št. 4/2009 v državah članicah sodno pristojnost v preživninskih zadevah sodišča, ki so na podlagi Uredbe št. 2201/2003 pristojna za postopke v zvezi s starševsko odgovornostjo, če je zahtevek glede preživnine povezan s tem postopkom.
- 49 Nato je treba opozoriti na mehanizem, vzpostavljen z Uredbo št. 2201/2003, in na cilje, ki jim sledi.
- 50 Uredba št. 2201/2003 temelji na sodelovanju in medsebojnem zaupanju med sodišči (sodba z dne 9. novembra 2010, Purrucker, C-296/10, EU:C:2010:665, točka 81), ki morata voditi do vzajemnega priznavanja sodnih odločb, kar je temelj za oblikovanje resničnega pravosodnega prostora (sodbe z dne 15. julija 2010, Purrucker, C-256/09, EU:C:2010:437, točka 70).

- 51 Kot je razvidno iz uvodne izjave 12 Uredbe št. 2201/2003, je bila ta zasnovana z namenom upoštevanja interesov otroka, zato daje prednost kriteriju povezanosti. Zakonodajalec je namreč menil, da je sodišče, ki je geografsko blizu običajnega prebivališča otroka, najprimernejše za odločanje o ukrepih, ki jih je treba sprejeti v otrokovo korist (sodba z dne 15. julija 2010, Purrucker, C-256/09, EU:C:2010:437, točka 91). V skladu s to uvodno izjavo so torej v prvi vrsti pristojna sodišča države članice, v kateri ima otrok običajno prebivališče, z izjemo nekaterih primerov spremembe otrokovega prebivališča ali na podlagi sporazuma med nosilcema starševske odgovornosti.
- 52 Člen 8 Uredbe št. 2201/2003 odraža ta cilj z določitvijo splošne pristojnosti sodišč države članice, v kateri ima otrok običajno prebivališče.
- 53 V odstavku 1 člena 8 je določeno, da je treba pristojnost sodišča določiti „ko je sodišče začelo postopek“, to je takrat, ko je pisanje o začetku postopka vloženo pri tem sodišču v skladu s členom 16 te uredbe (glej v tem smislu sodbo z dne 1. oktobra 2014, E., C-436/13, EU:C:2014:2246, točka 38).
- 54 Poleg tega, kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 45 sklepnih predlogov s sklicevanjem na točko 40 sodbe z dne 1. oktobra 2014, E. (C-436/13, EU:C:2014:2246), je treba to pristojnost sodišča preveriti in določiti v vsakem posameznem primeru, ko se pred sodiščem začne postopek, kar pomeni, da se navedena pristojnost ne ohrani po koncu postopka.
- 55 Z odstopanjem od člena 8 Uredbe št. 2201/2003 njen člen 9 ob preselitvi otroka in pod določenimi pogoji določa ohranitev pristojnosti sodišč v državi članici prejšnjega otrokovega običajnega prebivališča, medtem ko člen 12(1) te uredbe pod določenimi pogoji in v primeru sklenitve sporazuma med nosilcema starševske odgovornosti omogoča dogovor o pristojnosti sodišča, ki je pristojno za odločanje o tožbi za razvezo zakonske zveze, prenehanje življenjske skupnosti ali razveljavitev zakonske zveze in ki ni sodišče države članice, v kateri je otrokovo običajno prebivališče.
- 56 Uredba št. 2201/2003 poleg tega določa posebna pravila, ki se uporabljajo, kadar pride do ugrabitve ali neupravičenega zadržanja otroka (člena 10 in 11), kadar ni mogoče ugotoviti običajnega prebivališča otroka, ki se nahaja v državi članici, in se pristojnosti ne da določiti na podlagi člena 12 te uredbe (člen 13), kadar v skladu s členi od 8 do 13 niso pristojna sodišča nobene države članice (člen 14) ali – izjemoma in pod določenimi pogoji – kadar pristojno sodišče zadevo prenese na sodišče druge države članice, za katero meni, da je primernejše za obravnavo zadeve (člen 15).
- 57 Vprašanje za predhodno odločanje je treba preučiti ob upoštevanju teh preudarkov.
- 58 Iz predložitvene odločbe izhaja, da je namen tožbe, ki jo je vložil W, doseči spremembo določb odločbe Vilniaus miesto apylinkės teismas (okrajno sodišče v Vilni) z dne 8. oktobra 2013 o starševski odgovornosti in preživninskih obveznostih v zvezi z otrokom V, ki je postala pravnomočna. Predložitveno sodišče v zvezi s tem pojasnjuje, da je bila ta odločba potrjena z odločbo Vilniaus apygardos teismas (regionalno sodišče v Vilni) z dne 30. maja 2014 in da je bila pritožba, ki jo je W vložil zoper to odločbo, zavrnjena z odločbo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (vrhovno sodišče Litve) z dne 8. septembra 2014.
- 59 V teh okoliščinah je treba vložitev – 28. avgusta 2014 – predloga za spremembo določb, sprejetih z odločbo z dne 8. oktobra 2013, šteti za izhodišče novega postopka. Iz tega izhaja, da mora sodišče, pri katerem je vložena tožba, v tem primeru Vilniaus miesto apylinkės teismas (okrajno sodišče v Vilni), določiti pristojno sodišče ob upoštevanju, na prvem mestu, običajnega prebivališča otroka V ob vložitvi te tožbe v skladu s členom 8(1) Uredbe št. 2201/2003.
- 60 Sodišče je v sodbi z dne 22. decembra 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, točka 46), ki je potrjena z ustaljeno sodno prakso (glej zlasti sodbo z dne 9. oktobra 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, točka 50), razsodilo, da je treba pomen in obseg pojma „običajno prebivališče“ določiti glede na otrokovo korist in zlasti ob upoštevanju kriterija povezanosti. Ta pojem ustreza

kraju, ki izraža neko integracijo otroka v socialno in družinsko okolje. Ta kraj mora ugotoviti nacionalno sodišče ob upoštevanju dejanskih okoliščin posameznega primera. Upoštevni so predvsem pogoji in razlogi otrokovega prebivanja na ozemlju države članice ter njegovo državljanstvo. Upoštevati je treba fizično navzočnost otroka v državi članici, poleg tega pa morajo drugi dejavniki kazati na to, da ta navzočnost nikakor ni začasna ali priložnostna (glej v tem smislu sodbo z dne 22. decembra 2010 Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, točke od 47 do 49).

- 61 Tako se pri določitvi običajnega prebivališča otroka v neki državi članici zahteva vsaj to, da je bil otrok fizično navzoč v tej državi članici.
- 62 V postopku v glavni stvari pa ni sporno, da otrok V nikoli ni bil v Litvi.
- 63 V teh okoliščinah zgolj to, da je eno od državljanstev otroka V državljanstvo države članice, ne zadostuje za to, da bi se štelo, da ima ta otrok tam svoje običajno prebivališče v smislu Uredbe št. 2201/2003.
- 64 Večletna fizična navzočnost otroka V v drugi državi članici, v obravnavani zadevi v Kraljevini Nizozemski, pri enem od staršev v skladu z odločbo, ki je postala pravnomočna, v obravnavanem primeru odločba Vilniaus miesto apylinkės teismas (okrajno sodišče v Vilni) z dne 8. oktobra 2013, pa lahko dokazuje to, da otrok V tam običajno prebiva, in so sodišča te države članice na podlagi tega lahko pristojna za odločanje v postopkih na področju starševske odgovornosti in preživninskih obveznosti v zvezi s tem otrokom. Drugače bi lahko bilo le ob prisotnosti dejanskih elementov, ki bi vodili do odstopanja od pravila splošne pristojnosti kraja običajnega prebivališča.
- 65 Ti elementi pa iz listin iz spisa, predloženega Sodišču, nikakor niso razvidni. Natančneje, razvidno ni niti to, da bi se otrok V iz Litve preselil na Nizozemsko pred vložitvijo tožbe pri Vilniaus miesto apylinkės teismas (okrajno sodišče v Vilni), niti to, da je bil med nosilcema starševske odgovornosti sklenjen sporazum o pristojnosti litovskih sodišč. Poleg tega predložitveno sodišče sploh ne omenja ugrabitve ali neupravičenega zadržanja otroka V in razvidno ni niti to, da bi nizozemska sodišča opredelila litovska sodišča kot najprimernejša za odločanje o zadevi iz postopka v glavni stvari.
- 66 Tako so v zadevi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, na področju starševske odgovornosti pristojna sodišča države članice otrokovega običajnega prebivališča. Sodišča, ki jih je tako določilo predložitveno sodišče, so v obravnavani zadevi nizozemska sodišča.
- 67 Zato morajo ta sodišča odločiti o predlogih, kakršne je vložil W in katerih namen je sprememba kraja prebivališča otroka, zneska preživninskih obveznosti in izvrševanja pravice enega od staršev do stikov.
- 68 Poudariti je treba, kot je generalni pravobranilec navedel v točkah od 43 do 49 sklepnih predlogov, da se sodišča, ki so odločala o razvezi zakonske zveze, v tem primeru litovska sodišča, v zadevi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, ne morejo sklicevati na dogovor o pristojnosti. Tudi če bi X v pristojnost teh sodišč izrecno ali na drugačen nedvoumen način privolila v skladu s členom 12(1)(b) Uredbe št. 2201/2003, je ta pristojnost vsekakor prenehala, ko je odločba, s katero je bilo ugodeno tožbi za razvezo zakonske zveze in s katero je bilo odločeno o starševski odgovornosti, postala pravnomočna, v skladu s členom 12(2)(a) in (b) te uredbe.
- 69 Okoliščina, da pravnomočne odločbe, na katero se opira eden od staršev pri vložitvi predloga za spremembo, sodišča države članice otrokovega običajnega prebivališča v celoti ali delno niso priznala, ni ovira – ne glede na to, ali je to nepriznanje upravičeno – za pristojnost teh sodišč za odločanje o tem predlogu, ker se z njim začne nov postopek.
- 70 Iz vseh navedenih preudarkov izhaja, da je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 8 Uredbe št. 2201/2003 in člen 3 Uredbe št. 4/2009 razlagati tako, da v zadevi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, sodišča države članice, ki so sprejela odločbo o starševski odgovornosti in preživninskih

obveznostih v zvezi z mladoletnim otrokom, ki je postala pravnomočna, niso več pristojna za odločanje o predlogu za spremembo določb, sprejetih s to odločbo, če je običajno prebivališče tega otroka na ozemlju druge države članice. Za odločanje o tem predlogu so pristojna sodišča zadnjenavedene države članice.

Stroški

- ⁷¹ Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

Člen 8 Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 in člen 3 Uredbe Sveta (ES) št. 4/2009 z dne 18. decembra 2008 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter sodelovanju v preživninskih zadevah je treba razlagati tako, da v zadevi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, sodišča države članice, ki so sprejela odločbo o starševski odgovornosti in preživninskih obveznostih v zvezi z mladoletnim otrokom, ki je postala pravnomočna, niso več pristojna za odločanje o predlogu za spremembo določb, sprejetih s to odločbo, če je običajno prebivališče tega otroka na ozemlju druge države članice. Za odločanje o tem predlogu so pristojna sodišča zadnjenavedene države članice.

Podpisi